

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model)

GUIDELINES FOR SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT UNDER THE
CONCEPT OF A HOLISTIC ECONOMY (BCG ECONOMY MODEL)

วรดาภา พันธุ์เพ็ง

Woradapa Phanpeng

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang Center

Email: voradapa@tu.ac.th

Received 19 June 2023; Revised 31 October 2024; Accepted 31 October 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั้งชายและหญิงที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ตนจำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบการสถานที่พักต่าง ๆ ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และผู้ประกอบการธุรกิจร้านขายของที่ระลึก จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.96) การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.82) ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ภาพรวม ได้ร้อยละ 92.30 (Adjust $R^2 = 0.923$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) พบว่า ชุมชนต้องนำองค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน; แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม

Abstract

This research has the following objectives: 1. To study factors of holistic economic development (BCG Economy Model) that influence sustainable community-based tourism development. 2. To propose guidelines for sustainable community-based tourism development

under the concept of a holistic economy (BCG Economy Model). The sample group was People, both men and women with experience in tourism, numbering 400 people. The key informants consisted of travel business operator accommodation operators, food and restaurant businesses and souvenir shop business operators, amounting to 10 people. The tool used for collecting was a questionnaire and a semi-structured interview. Analysis of general data using frequency, percentage, mean, standard deviation statistics, multiple regression analysis and analyze the content.

The research findings were as follows: 1) factors of community-based tourism management. The overall picture was at a high level (mean = 3.96). Sustainable tourism management. The overall level was at a high level (mean = 3.82). Value-based economy and a society with renewable resource utilization can jointly explain the results of the overall sustainable community-based tourism development at 92.30 percent (Adjust $R^2 = 0.923$) with a statistical significance of 0.05. 2) Guidelines for sustainable community-based tourism development under the concept of holistic economy (BCG Economy Model) found that the community must bring the elements of community-based tourism management which consisted of 1) natural resources and culture 2) community organization 3) management 4) learning to be integrated in the management of community-based tourism.

Key Word: community-based tourism; holistic economic concept

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยพบว่าภาวะเศรษฐกิจมีสัญญาณในเชิงบวกจากปัจจัยหนุนคือ ภาคการท่องเที่ยว ในแง่ของระบบเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้ โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมทั้งสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปแบบเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท สำหรับประเทศไทยรายได้จากการท่องเที่ยวมีสัดส่วนถึง 10% ของ GDP และสร้างรายได้มากกว่า 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ในแต่ละปี ถือว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยมีฐานะการเงินที่แข็งแกร่ง ช่วยให้มีการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างสม่ำเสมอ (The Standard, 2562) นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ของประเทศไทย หรือที่เรียกว่า 10 S-Curve โดยรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวให้เป็นตัวขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่

รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมครอบคลุมทุกมิติ และครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจต่อเนื่อง (ประไพกรายแก้ว, 2564)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบใหม่ให้แก่ผู้เยี่ยมชมเยือน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น และเป็นประโยชน์ต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน (Richards and Wilson, 2006) อย่างไรก็ตาม กุญแจสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในชุมชน การอนุรักษ์ และการจัดการ ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติลักษณะเป็นการเกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวกับการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง ที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จได้ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนผ่านการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้ชุมชนได้นำศักยภาพของทรัพยากรทั้งคน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้นมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งฐานทรัพยากรหรือต้นทุนของชุมชนดังกล่าวนี้ ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ (Natural Resources Capital) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture Capital) ทุนทางภูมิปัญญา (Wisdom Capital) ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) และเห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นควรนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (Fennell, 1999)

นอกจากนี้ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” และลดความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ นำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลสมัยใหม่来帮助หลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอด และสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive Growth) ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG Model” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ BCG Model มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562)

จากการศึกษาที่ผ่านมาจากงานวิจัยหลายฉบับ พบว่า ปัญหาด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่เรื่องแหล่งท่องเที่ยว หากแต่อยู่ที่การจัดการห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) ซึ่งก็คือการจัดการขั้นตอนต่าง ๆ ในการบริการที่ต้องต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านเวลา ต้นทุน และเกิดความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งผลการศึกษาชี้ชัดว่าการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องกระทำเป็นองค์รวม มีการบูรณาการกลุ่มวิสาหกิจ (Cluster) สำหรับการท่องเที่ยวเริ่มต้นจากเรื่องการเดินทางนักท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ตลอดห่วงโซ่อุปทานที่เกื้อกูลต่อการขนส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาไว้ด้วยอย่างบูรณาการ โดยการจัดการที่ดีจะสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ได้จำนวนหลายเส้นทาง อีกทั้งเพื่อเป็นการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้เกิดความประทับใจในการบริหารจัดการที่ดีแล้วกลับมาท่องเที่ยวอีก สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เพิ่มสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงขึ้นในระดับประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

โดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูงที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่จัดการโดยชุมชน ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG Model” ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้งชายและหญิงที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ผู้วิจัยจึงทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่สหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบการสถานที่พักต่าง ๆ ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และผู้ประกอบการธุรกิจร้านขายของที่ระลึก จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติความถี่และร้อยละวิเคราะห์ระดับข้อมูลเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) โดยการหาค่าเฉลี่ยมาวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ส่วนใหญ่มีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0

1.2 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model)

ตารางที่ 1 ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวม

ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	3.85	0.54	มาก
2. เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	3.89	0.56	มาก
3. สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	4.14	0.47	มาก

ภาพรวม	3.96	0.52	มาก
--------	------	------	-----

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย = 4.14) รองลงมาได้แก่ เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (ค่าเฉลี่ย = 3.89) และการเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.85) ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 2 การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวม

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ	3.81	0.50	มาก
2. ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น	3.86	0.55	มาก
3. ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.88	0.55	มาก
4. ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม	3.74	0.55	มาก

ภาพรวม	3.82	0.54	มาก
--------	------	------	-----

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมาได้แก่ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.86$) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.81$) และด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.74$) ตามลำดับ

1.4 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ตาราง 3 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ภาพรวม

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.287	.063		4.530	.000*
การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	.511	.017	.622	30.667	.000*
เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	.331	.016	.393	20.215	.000*
สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	.068	.013	.079	5.348	.000*
R	R ²	Adjust R ²	SE (est.)	F	Sig.
0.961	0.924	0.923	0.05523	1602.357	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตาราง 3 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ภาพรวม ได้ร้อยละ 92.30 (Adjust R² = 0.923) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 4 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.641	.218		2.935	.004*
การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	.375	.057	.377	6.523	.000*
เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	.127	.056	.125	2.254	.025*
สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	.296	.044	.285	6.796	.000*
R	R ²	Adjust R ²	SE (est.)	F	Sig.

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตาราง 4 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ได้ร้อยละ 37.60 (Adjust R² = 0.376) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	1.344	.158		8.499	.000*
การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	.769	.042	.791	18.506	.000*
เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	.081	.041	.081	1.986	.048*
สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	.184	.032	.181	5.833	.000*
R	R ²	Adjust R ²	SE (est.)	F	Sig.
0.813	0.662	0.659	0.13782	258.256	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 65.90 (Adjust R² = 0.659) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 6 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value

	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	-1.134	.188		-6.018	.000*
การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	.111	.050	.085	2.243	.025*
เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	1.052	.049	.781	21.607	.000*
สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	.119	.038	.087	3.167	.002*
R	R ²	Adjust R ²	SE (est.)	F	Sig.
0.858	0.737	0.735	0.16424	369.658	.000*

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้ร้อยละ 65.90 (Adjust R² = 0.659) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 7 ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.297	.197		1.504	.133
การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม	.788	.052	.716	15.196	.000
เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า	.063	.051	.056	1.246	.214
สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร	.039	.039	.034	.992	.322
R	R ²	Adjust R ²	SE (est.)	F	Sig.
0.767	0.589	0.586	0.17199	188.901	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 58.60 (Adjust R² = 0.586) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model)

ประเด็นที่ 1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีลักษณะอย่างไร สามารถสรุปจากการสัมภาษณ์ได้ดังต่อไปนี้

ปัจจุบันมีชุมชนเล็ก ๆ จำนวนมาก ที่เปิดตัวเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้กำลังเป็นจุดเปลี่ยนของโลกแห่งการท่องเที่ยว เป็นทางเลือกใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการ

จัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่นั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดหมายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวชุมชน อาจจะอาศัยองค์ประกอบของชุมชนที่มีอยู่แล้วหรือศักยภาพเป็นพื้นฐาน แล้วอาจจะเป็นผู้ประกอบการหรือรัฐเข้ามาให้เที่ยวในชุมชน

ประเด็นที่ 2 สถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอย่างไร

ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชน และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ และร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคม และวัฒนธรรม เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมและสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มาเยือนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบความเป็นอยู่ เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในแหล่งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน และ 3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม สร้างงานสร้างรายได้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว แม้ว่าการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างผลดีต่อรายได้และสร้างงานที่หลากหลายให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในทุกระดับได้ แต่หากพื้นที่ใดไม่มีการจัดการท่องเที่ยวที่ดี การส่งเสริมการท่องเที่ยวก็สร้างผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การรุกรานความเป็นส่วนตัวและการถูกเบียดบังพื้นที่สาธารณะและบริการสาธารณะของชุมชน การสูญเสียเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น การสูญหายของกิจการท้องถิ่นและการเติบโตของธุรกิจใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ฯลฯ นอกจากนี้ ผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทรัพยากรส่วนหนึ่งถูกระดมเข้าไปใช้ให้บริการสำหรับการท่องเที่ยว เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า เชื้อเพลิง อาหาร ที่พัก ถนน บริการสาธารณะของคนในพื้นที่ ฯลฯ ทำให้คนในท้องถิ่นต้องรับภาระค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น เผชิญปัญหาหลากหลายต่าง ๆ เช่น ขยะ น้ำเสีย ฝุ่นควัน ที่เพิ่มมากขึ้นจากธุรกิจท่องเที่ยวและเกินขีดความสามารถในการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวแบบกระจุกตัวและเกินขนาด

ประเด็นที่ 3 แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีแนวทางอย่างไร

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ

และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ และร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคม และวัฒนธรรม เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริม และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มาเยือนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบความเป็นอยู่ เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในแหล่งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน และ 3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม สร้างงานสร้างรายได้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การเตรียมความพร้อมของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวของการจัดการท่องเที่ยวเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน วางแผนดำเนินการ ดำเนินการ และประเมินผลกิจกรรมโครงการฯ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนักท่องเที่ยวได้รับคุณค่าจากการท่องเที่ยว เรียนรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 4 ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องเริ่มที่ทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนให้เห็นประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยว และผลกระทบไปพร้อมกัน เมื่อสมาชิกในชุมชนมีความเห็นร่วมกันที่จะทำการท่องเที่ยวต้องมีการระดมความเห็น และขอความร่วมมือทุกภาคส่วนในชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ร่วมกันสร้างเครือข่าย ร่วมกันศึกษาศักยภาพของชุมชน และความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยว วิเคราะห์และกำหนดนโยบายของการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงกำหนดกฎ กติการ่วมกันในชุมชนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการบริหารจัดการบนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำสำเร็จหรือไม่ ต้องอาศัยองค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนมี 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้

จากข้างต้นสามารถพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยชุมชนต้องนำองค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบที่ 1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ชุมชนต้องประกอบด้วยฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

- วิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- มีฐานทางวัฒนธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่าย
- มีคุณภาพ และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กรชุมชน มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ชุมชนต้องมีการสร้างปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

- เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- สร้างความเข้าใจกันภายในชุมชน
- มีความเข้มแข็ง รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการ มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ชุมชนต้องมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

- มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

- มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการเรียนรู้ มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ชุมชนต้องมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- ตระหนักในเรื่องของการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน
- มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- มีการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอกควรที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นมวบรวม

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) ได้แก่ การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรสามารถร่วมกันอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดย BCG Model เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้น “การเติบโตเชิงคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value-based Economy) การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society) สอดคล้องกับงานวิจัย กาญจนภาพร ไตรภพ และพิเศษ ชัยดิเรก (2563) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวม มีผลต่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยบุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ชวลีย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล (2563) ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา โดยพบว่า ชุมชนมีกิจกรรมเฉพาะของแต่ละชุมชนซึ่งถือเป็นข้อดีของชุมชนอย่างไรก็ตามศักยภาพที่ชุมชนควรพัฒนามีด้วยกันหลายองค์ประกอบ เช่น ศักยภาพด้านการจัดการ ซึ่งเป็นศักยภาพที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน กล่าวคือชุมชนควรกำหนดกฎกติกาและจัดการร่วมกัน ด้านวิธีการกระจายรายได้ในชุมชนรวมถึงการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์และ ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนควรพัฒนาปรับปรุงถนน ป้ายบอกทาง รวมถึงการบริการด้านร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ และจุดบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากองค์ประกอบทางศักยภาพที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนแล้ว ชุมชนควรส่งเสริมศักยภาพด้านกิจกรรม โดยชุมชนควรพัฒนาชุมชนให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดปี ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนควรกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกช่วงวัย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น

2.แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy Model) พบว่า ชุมชนต้องนำองค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์ประกอบที่ 1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนต้องประกอบด้วยฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว วิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีฐานทางวัฒนธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายมีคุณภาพ และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนต้องมีการสร้างปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจกันภายในชุมชน มีความเข้มแข็ง รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการ ชุมชนต้องมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการเรียนรู้ ชุมชนต้องมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน ตระหนักในเรื่องของการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอกควรที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นมวลรวม สอดคล้องกับงานวิจัยอันยนิชา เกียรติทับทิว เลิศนรเศรษฐ์ (2563) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ตลาดน้ำทุ่งบัวแดง ณ บางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาระยะแรกพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่อยู่ในระดับมากมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการการท่องเที่ยว ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่สำคัญสำหรับการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและคนในพื้นที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ควรสร้างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ เจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และคนในพื้นที่ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวที่รองรับได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธี เสรีรัฐศรี, ภูเกริก บัวสอน (2560) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลจากการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่พบ ได้แก่ ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้แก่ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำกิจกรรมพายเรือคายัค และ กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมล่องเรือให้อาหารสัตว์ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลชนก จันท์เกตุ (2560) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุก ๆ กระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน ดังนั้นควรมีการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยว
2. การจัดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริม และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มาเยือนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบความเป็นอยู่ เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในแหล่งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน
3. มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม สร้างงานสร้างรายได้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนต้องมีแผนการท่องเที่ยวหรือตารางการท่องเที่ยวไว้ให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ที่รอบรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ในกระบวนการที่ชุมชนได้นำเสนอ ไม่ใช่เอานักท่องเที่ยวเป็นตัวตั้งในการจัดการการท่องเที่ยวฝ่ายเดียว
4. มีการระดมความเห็น และขอความร่วมมือทุกภาคส่วนในชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ร่วมกันสร้างเครือข่าย ร่วมกันศึกษาศักยภาพของชุมชน และความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยว วิเคราะห์และกำหนดนโยบายของการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงกำหนดกฎ กติการ่วมกันในชุมชนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการบริหารจัดการบนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กาญจนาพร ไตรภพ และพิเศษ ชัยดิเรก. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(1), 110-127.
- กมลชนก จันทรเกตุ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. (ปริญญาานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562).
- ธัญนิชา เกียรติทับทิว เลิศนรเศรษฐ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาตลาดน้ำทุ่งบัวแดง ณ บางเลน จังหวัดนครปฐม. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, ปีที่ 7, ฉบับที่ 2, เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม, หน้า 54 – 69.
- ประไพ กรายแก้ว. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วยตำบลบ้านส้อง อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 8 (9): 211-226.
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(3), 22-33. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/244095/165447>
- สุธี เสริฐศรี, ภูเกริก บัวสอน. (2560). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 10(2), 109-117.
- Fennell. (1999). Ecotourism: An Introduction. Routledge Publication, London.

Richards and Wilson. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture? *Tourism Management*, 27(6), 1209-1223.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.06.002>

